

# KÜLTÜR AKTARIMI ÇERÇEVESİNDE ORTAOKUL ÖĞRENCİLERİNİN TÜRK VE YABANCI MÜZİKLERE BAKIŞININ İNCELENMESİ

*Prof. Dr. Muammer NURLU<sup>1</sup>*

*Bahadır GÜLDEN<sup>2</sup>*

## Öz

Müzik, kültürü oluşturan en önemli unsurlardan birisidir. Ferdi hislerin yanı sıra toplumlari etkileyen olaylar karşısında sevinç, coşku, acı gibi duygular başta olmak üzere pek çok hissin somutlaştırılarak dile getirilmesi öncelikle dil ve müziğe başvurularak gerçekleştirilmektedir. Dolayısıyla duygu birliğinin sağlanmasında anadilin ve ezginin önemli bir işlevi bulunmaktadır. Müziğin bu bütünleştirici etkisi görmezden gelinemez. İnsanların benimsedikleri kültüre göre algıladıkları aynı çevresel uyarıcıları farklı yorumlama tutumu gösterdikleri pek çok bilim adamı tarafından dile getirilen genel bir bilgidir. Bu nedenledir ki fertlerin insan topluluğu hâlimden kültürlenerek içinde yaşadıkları toplumun değerler sistemini kavramış bireyler olması eğitimimizin genel amaçları arasında kendisine yer bulmuştur. Söz konusu çalışmada da bu tespitlerden yola çıkarak ortaokulun her kademesinde eğitim-öğretim faaliyetlerini sürdüren öğrencilerin müzik kültürlerini, Türk müziğine ve yabancı kültürlere bakış açılarını, bunları tercih etme oranlarını ve tercih sebeplerini ortaya çıkarmaya yönelik on bir soru yöneltilmiştir. Çalışmadan elde edilecek sonuçların (müzik bağlamında) kültür yozlaşması, kültür aktarımında yaşanan zorluklar ve ortaya çıkan sorunların çözümleri gibi hususlara yönelik veriler sağlanması amaçlanmıştır. Araştırmanın sonuçlarından hareketle kültür sürekliliğini sağlayabilmek için yeni kuşaklara Türk müziğinin yeterince tanıtılıp öğretilmediği, bu nedenle de müzik dersi müfredatlarının ve öğretim programlarının kültür aktarımı bakımından gözden geçirilmeye ihtiyaç duyduğu saptanmış ve buna bağlı olarak önerilere yer verilmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Türk Müziği, Kültür Aktarımı, Müzik Ve Kültür, Müzik Eğitimi.

## *Analizing the Viewpoints of the Secondary School Students on the Turkish And Foreign Musics in Terms of Culture Transference*

### *Abstract*

Music is one of the most important elements that create the culture. Expressing emotions such as joy, enthusiasm and pain which are come at a result of social events and individual feelings, is realized by language and music. Therefore mother tongue and melody have an important role in extending emotional unity. That kind of integrating effect of music can't be ignored. It's stated by many scientist that people comments the same environmental conditions differently according to the culturel background. To this respect transferring people from a simple colony to a community which is established by individuals who comprehend the moral values of society is among our educational aims. In this study, there are eleven questions which are asked for observing secondary school students musical culture, their point of view about turkish music and other cultures and their preference rates and preference reason of these elements. It's aimed that the results will provide data about cultural corruption, difficulties in cultural transference and the solutions of the probable problems. As a result of study, it is confirmed that in order to realize cultural continuity, turkish music is not introduced and taught to new generations completely, therefore musical lesson syllabus and educational programs should be revised according to cultural tranference it also includes advises for this issue.

**Keywords:** Turkish Music, Cultural Transference, Culture And Music, Education Of Music.

1 Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı. mnurlu@gmail.com

2 Öğretmen. Eskişehir, Tepebaşı, Namık Kemal Ortaokulu. bahadirdgulden@hotmail.com

## Giriş

**K**ültür, ait olduğu toplum açısından bakıldığında birleştirici, milletler arası noktasından bakıldığında ise ayırt edici bir unsurdur. Bir milletin millet olabilme sürecini tamamlayabilmesi için sadece aynı dili konuşmalarından öte aynı ruha, aynı bilince sahip olmaları gerekmektedir. Bireylerin, yaşamın her noktasında ve renginde mecazî anlamda da aynı dili konuşabilmeleri çok önemli bir husustur. Bu olgunluğa erişmiş, kültürüne sahip çıkarak onu daha da zenginleştirmenin çabası içinde olan milletlerin mazilerine bakıldığında ne konuda badireler yaşarsalar yaşasınlar kültür çekirdeklerinin sağlamlığı ve giriftliğinden güç alarak her türlü sıkıntıyı aşma kudretini benliklerinde bulabildiklerini ve güçlerini derin kökleri olan kültürlerinden aldıklarına şahitlik ederiz. Dolayısıyla zengin bir kültür geçmişine sahip olmanın önemi kadar bu kültürün kuşaktan kuşağa aktarımının da sağlıklı olarak gerçekleştirilmesi aynı oranda önem taşımaktadır.

Çocuklar, içinde yaşadıkları toplumun kurallarını bilmezler. Paylaşmayı, yardımlaşmayı, iş birliği içinde çalışmayı, duygularını ve düşüncelerini içinde yaşadıkları kültürün uygun gördüğü biçimde ifade etmeyi sonradan öğrenirler. Toplu yaşamak ve topluma uyum sağlamak için bu davranışların öğrenilmesi gerekir (İnanç, 2004: 9). Bireylere kültür aktarımı yapılırken izlenecek iki önemli yol vardır: Bunlar sosyalleşme ve kültürlemedir. “Sosyalleşme bir kişilik ve kimlik edinme sürecidir” (Kösoğlu, 1992: 103). Bu noktada dikkat çekilmesi gereken husus bireyin sosyalleşirken kendi kültürünün özelliklerini mi yoksa yabancı kültürlerin özelliklerini mi ön plânda tutulacağıdır. Türkdoğan (1998: 63), kültürü maddî ve manevî olarak ifade ederken bir millete ait maddî kültürün benimsenmesinin manevî kültür boyutunda da etkileri olacağını vurgular. Dolayısıyla kendi kültürünü benimsemeden yabancı kültürlerin maddî kültür unsurlarını benimseyen bireyler, o kültürün manevî yönlerini de özümseyeceklerdir. Bu durum da bireylerin içinde yaşadıkları topluma uyum sağlamalarını olumsuz etkileyebileceği gibi birey-toplum çatışmalarını da beraberinde getirecektir.

Duygu birliğimizi ortaya koyan Türk müziğinin kültürümüzün temel direklerinden biri olduğunu bilmemiz, kaçınılmaz bir gerçektir. Hem mevcut değerlerin korunmasına hem bu değerlerin, içinde bulunduğumuz çağın özellikleri doğrultusunda geliştirilmesine ve kuşaklara bütün yönleriyle tanıtılmasına duyulan ihtiyaç özellikle kültürler arası etkileşimin diğer devirlerle mukayese edilemeyecek kadar hızlı olduğu bu yüzyılda millî benliklerini muhafaza etmek isteyen milletler için daha önemli bir konu hâline gelmiştir. Küreselleşme süreciyle birlikte üretim ve tüketim toplumları arasındaki alışveriş sadece mal ve hizmetle sınırlı kalmamış, sunulan mal ve hizmetin içinde bunu üretenlerin dil ve kültürleri de yer almaya başlamıştır. Böylece, küresel kitle kültürü ve bu kültürün dili olan İngilizce, gelişen iletişim teknolojilerinin de yardımıyla dünya üzerinde büyük bir hızla yayılmaya, baskın duruma geçmeye başlamıştır (İçli, 2001:165). Kültür aktarımına müzik çerçevesinden bakıldığında ise kendi kültürünün müziğini, estetik değerlerini hissetmeden yabancı müzik kültürüne tabi

olan bireylerin değişimi sadece müzik alanında olmayacak, benimsediği kültürün icracılarının yaşam tarzına, şekil özelliklerine ve değer yargılarına karşı da bir özentiye dönüşecektir. Yukarıda belirtildiği gibi sosyalleşmeye çalışan birey kişiliğini ve kimliğini ortaya koyma çabasına girecektir. Bunu da genellikle birilerini model alarak gerçekleştirme yoluna gidecektir.

Yaşadığı sosyal ortamı belirli bir süre bu pencereden gözlemleyen her bireyin günümüzdeki teknolojik gelişmelere bağlı olarak artan kültürlerarası etkileşimin ne oranda arttığını fark etmemesi mümkün değildir. Bu artışa bağlı olarak da öz kültür ve kültür aktarımının önemi noktasında farkındalığı gelişmeyen ve buna bağlı olarak kültürünün zenginliklerini dış unsurların yozlaştırıcı etkisinden korumaya yönelik belirli politikalar yürütmeyen toplumların kültürlerinde son yıllarda meydana gelen tahribat da inkâr edilemeyecek boyutlardadır. Millî kültür konusunda şuurlu kuşakların yetişmesi gerek içinde yaşadığı toplumla barışık bir gençliğin oluşturulması gerekse milletin yarınlarına daha umutla bakarak varlığını gelecekte de diri bir biçimde sürdürebilmesi bakımlarından büyük önem arz etmektedir.

## **Yöntem**

### ***Araştırma Modeli***

Ortaokul öğrencilerinin müzik zevklerinin ve kültür aktarımı açısından Türk müziğini benimseme oranlarının belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada tarama modeli kullanılmıştır.

### ***Evren ve Örneklem***

Araştırmanın çalışma evrenini Eskişehir Namık Kemal Ortaokuluna 2014-2015 eğitim-öğretim yılında devam eden öğrenciler, örneklemini ise her sınıftan iki şube olmak üzere seçilen sekiz şubenin öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında 168 öğrenciye açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu uygulanmış, uygulanan formların tamamı değerlendirilmeye alınmıştır.

### ***Veri Toplama Aracı***

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen ve ortaokul öğrencilerinin benimsedikleri müzik kültürünü ve yerli ve yabancı müzik türlerini tercih etme oranları ve sebeplerini tespit etmeyi amaçlayan bir açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu, öğrencilerin Türk müzik kültürünü benimseme oranları ile yabancı müzikleri tercih etme sebeplerini tespit etmektedir; öğrencilerin düşüncelerine yer veren iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde yer alan dört açık uçlu soru, öğrencilerin yabancı ve yerli müziklere yönelim oranlarını ve sebeplerini tespit etmeyi ölçerken ikinci bölümdeki yedi soru ise öğrencilerin

Türk müzik kültürüne ilişkin bilgilerini yoklama amacı gütmektedir. Taslak olarak hazırlanan form geçerlilik çalışması için alan uzmanlarının incelemesine sunulmuş, gerekli incelemeler yapıp dönütler alındıktan sonra düzeltme işlemi gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini gerçekleştirmek amacıyla ortaokul öğrencilerinin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlar araştırmacı ve alandan dört uzman ile incelenerek “Görüş Birliği” ve “Görüş Ayrılığı” olan maddeler belirlenmiştir. Araştırmanın güvenilirliği için Miles ve Haberman’ın (1994) önerdiği formül kullanılmıştır:

$$R (\text{Güvenirlik}) = Na (\text{Görüş Birliği})$$

$$Na (\text{Görüş Birliği}) + Nd (\text{Görüş Ayrılığı})$$

Bu formüle dayanarak yapılan hesaplama sonucunda  $R = 93$  değeri bulunmuş ve araştırma güvenilir kabul edilmiştir. Görüşme formu, öğrencilere uygulanmadan önce ön uygulama yapılmış, bu kapsamda 11-14 yaş aralığındaki yirmi gönüllü öğrenciden görüşme formundaki soruları yanıtlamaları istenmiştir. Formlardaki yanıtlar incelenmiş, elde edilen veriler ışığında gerekli düzeltmeler yapılarak forma son şekli verilmiştir. Uygulamaya hazır duruma getirilen görüşme formu 27-31 Ekim 2014 tarihleri arasında öğrencilere uygulanmıştır.

### ***Verilerin Çözümlemesi***

Uygulanan görüşme formunda yer alan açık uçlu sorular betimsel analiz yöntemi kullanılarak (Bogdan ve Biklen, 1998) değerlendirilmiş, daha sonra bulgular nicel olarak sunulmuştur. Öğrencilerin sorular hakkında verdikleri cevaplar çeşitliliği oranında başlıklandırılmış, elde edilen veriler frekans ve yüzdelerle tablolar şeklinde sunulmuş, yer yer araştırmaya katılan öğrencilerin dikkat çekici görüşlerinden de doğrudan alıntılar yapılmıştır.

### ***Araştırmanın Amacı***

Bu araştırmanın amacı 11-14 yaş aralığındaki ortaokul öğrencilerinin müzik türlerine, tercihlerine ve tercih sebeplerine yönelik bilgiler sunmaktır. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Ortaokul öğrencilerinin tercih ettiği müzik türlerinde yabancı ve yerli müziklerin oranı nedir?
2. Ortaokul öğrencilerinin Türk müziğine bakış açısı nasıldır?
3. Ortaokul öğrencilerinin kendi kültürlerinin bir parçası olan Türk müziğinin dallarına ve tarihine dair ne oranda bilgiye sahiptirler?
4. Ortaokul öğrencilerinin yabancı müzikleri ve sanatçıları tercih etme sebepleri nelerdir?
5. Ortaokul öğrencilerinin müzik zevklerinin ve kültürlerinin oluşmasında yaşadıkları çevrede hangi unsurlar ne oranda etkin ve belirleyici olmaktadır?

## Sınırlılıklar

Araştırma 2014-2015 eğitim öğretim yılı birinci yarıyılı içinde Eskişehir Namık Kemal Ortaokulu 5, 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin açık uçlu sorulardan oluşan görüşme formuna verdiği yanıtlarla sınırlıdır.

## Bulgular

Bu bölümde öğrencilerin görüşme formlarındaki açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlardan elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulgular; ülkemizde kültür aktarımında müziğin durumunu tespit etmeye ilişkin öğrencilerin günlük hayatlarında dinledikleri müziklerde yabancı müziklerin oranı ve yabancı müzikleri tercih etme sebepleri, Türk müziği hakkında düşünceleri ve bilgi birikimleri olmak üzere iki başlık altında ele alınarak yorumlanmıştır.

Öğrencilere dinledikleri müziklerin türlerini ve o türü tercih etme sebebi üzerine ilişkin dört soru yöneltilmiştir:

- ❖ Dinlediğiniz müzik türünü işaretleyiniz.
  - ❖ Sürekli olarak dinlediğiniz beş sanatçıyı aşağıdaki boşluklara yazınız.
  - ❖ Hangi tür müziklerden hoşlandığınızı aşağıya yazınız.
  - ❖ Yabancı müzikleri ve sanatçıları tercih etme sebepleriniz nelerdir?
- ❖ *“Dinlediğiniz müzik türünü işaretleyiniz.” sorusuna öğrencilerin tercih ettikleri müziklerin oran dağılımı Tablo 1’de gösterilmiştir:*

*Tablo 1*

*Dinlediğiniz müzik türünü işaretleyiniz*

Sınıflar	Yerli	Yabancı	Her ikisi	Frekans
5. SINIFLAR	8 (%21,05)	2(%5,26)	28 (%73,68)	38
6. SINIFLAR	7 (15,55)	3 (%6,66)	35 (%77,77)	45
7. SINIFLAR	7 (%14,58)	4 (%8,33)	37 (%77,08)	48
8. SINIFLAR	8 (%21,62)	2 (%5,40)	27 (%72,97)	37
<b>TOPLAM</b>	<b>30 (%17,85)</b>	<b>11 (%6,54)</b>	<b>127 (%75,59)</b>	168

Tablo 1’de görüldüğü gibi “Dinlediğiniz müzik türünü işaretleyiniz.” sorusuna öğrencilerin %17,85’i sadece yerli müzik, %6,54’ü sadece yabancı müzik, %75,59’u ise her iki türde de müzik tercihinde bulduklarını ifade etmişlerdir. Elde edilen bu dağılımdan hareketle öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun gerek yabancı gerekse de yerli müziğe açık oldukları, yaklaşık olarak her dört öğrenciden birinin ise belirli bir türle müzik tercihlerini sınırladığı görülmektedir.

❖ “Sürekli olarak dinlediğiniz beş sanatçıyı aşağıdaki boşluklara yazınız” sorusuna öğrencilerin tercih ettikleri sanatçıların yerli-yabancı oran dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2

Sürekli olarak dinlediğiniz beş sanatçıyı aşağıdaki boşluklara yazınız

Sınıflar	Yerli	Yabancı	Frekans
5. SINIFLAR	90 (%62,06)	55 (%37,94)	145
6. SINIFLAR	133 (%56,52)	97 (%42,17)	230
7. SINIFLAR	130 (%58,82)	91 (%41,17)	221
8. SINIFLAR	97 (%65,11)	52 (%34,89)	149
<b>TOPLAM</b>	<b>450 (%60,40)</b>	<b>295 (%39,59)</b>	745

Tablo 2’de görüldüğü üzere öğrenciler sürekli olarak dinlediklerini ifade ettikleri sanatçılar için % 60,40 oranında yerli sanatçıların isimlerine yer verirken %39,60 oranında yabancı sanatçı isimlerine yer vererek bu isimleri sürekli olarak dinlediklerini belirtmişlerdir. Yani; yazılan her beş sanatçıdan yaklaşık olarak üçü yerli, ikisi ise yabancı sanatçıdır. En küçük ve en büyük yaş grubunu oluşturan 5 ve 8. sınıfların yabancı sanatçıları tercih etme oranına bakıldığında ise bu iki yaş grubunun tercihleri arasında çok fazla oranda bir farklılık görülmemektedir. Buradan da örneklem grubumuzun yabancı sanatçılarla ve müziklerle tanışmalarında yaş unsurunun pek söz konusu olmadığı, öğrencilerin dillerini anlamamalarına, kültürlerine daha yabancı olmalarına rağmen yabancı müzikleri tercih etmede bir ön yargı beslemediklerini söylemek mümkündür.

❖ “Hangi tür müziklerden hoşlandığınızı aşağıya yazınız” ifadesine verilen cevapların yerli-yabancı sınıflamasına göre dağılımı Tablo 3’te gösterilmiştir:

Tablo 3

Hangi tür müziklerden hoşlandığınızı aşağıya yazınız.

Sınıflar	Yabancı Müzik Türleri	Yerli Müzik Türleri	Frekans
5. SINIFLAR	59 (%61,45)	37 (%38,55)	96
6. SINIFLAR	72 (%58,06)	52 (%41,94)	124
7. SINIFLAR	71 (%46,10)	83 (%53,90)	154
8. SINIFLAR	52 (54,73)	43 (%45,26)	95
<b>TOPLAM</b>	<b>254 (%54,15)</b>	<b>215 (%45,85)</b>	469

Öğrenciler, dinledikleri müzik türleri olarak Türkçe pop, yabancı pop, hiphop, yabancı rap, Türkçe Rap, rock, Anadolu rock, klasik müzik, Türk halk müziği, Türk sanat müziği, özgün müzik, protest müzik, caz, elektronik müzik gibi müzik türlerini belirtmiş; tercih edilen yabancı müzik türlerinin oranı % 54,15 olmuştur. Bunun yanı sıra yerli müzik türlerinin tercihi % 45,85’te kalmıştır.

❖ “Yabancı müzikleri ve sanatçıları tercih etme sebepleriniz nelerdir?” sorusuna öğrencilerin yabancı müzikleri ve sanatçıları tercih etme sebepleri ve oranları Tablo 4’te gösterilmiştir:

Tablo 4

Yabancı müzikleri ve sanatçıları tercih etme sebepleriniz nelerdir?

Sınıflar	Hoşuma gidiyor	Daha kaliteli	Yabancı dilimi geliştirmek için	Yabancı sanatçıların görsel özellikleri	Tercih etmiyorum	Frekans
5. SINIFLAR	25 (%65,78)	0 (%0,0)	1 (%2,63)	1 (%2,63)	11 (%28,94)	38
6. SINIFLAR	21 (%42,85)	9 (%18,36)	3 (%6,1)	6 (%12,24)	10 (%20,40)	49
7. SINIFLAR	39 (%76,47)	5 (%9,80)	0 (%0,0)	1 (%1,96)	6 (%11,76)	51
8. SINIFLAR	22 (%52,38)	10 (%23,80)	5 (%11,90)	1 (%2,38)	4 (%9,52)	42
<b>TOPLAM</b>	<b>107</b> (%62,57)	<b>24</b> (%14,03)	<b>9</b> (%5,26)	<b>9</b> (%5,26)	<b>32</b> (%18,71)	171

Öğrencilerin yabancı müzikleri tercih etme sebeplerini anlamak amacıyla yöneltilen bu soruda öğrencilerin yoğunlaştığı yanıt başlıkları ve oranları şu şekildedir: Hoşuma gidiyor (%62,57), Daha Kaliteli (%14,03), Yabancı Dilimi Geliştirmek İçin (%5,26), Tercih Etmiyorum (%18,71).Oran dağılımında en sık dile getirilen “Hoşuma gidiyor” açıklamasına pek çok öğrenci Türk müziklerini eğlenceli ve kaliteli bulmadıklarını da ifade etmişlerdir. Yabancı müzikleri anlamasalar da bu müziklerde ezgi ve ritim başta olmak üzere pek çok noktada daha kaliteli icranın söz konusu olduğu dile getirilmiş, bununla birlikte yabancı müziklerin öğrencilerin ruh dünyalarında daha belirgin olumlu etkiler sağladığı da sıklıkla öğrenciler tarafından yer verilen sebepler arasında yer almıştır. Öğrenciler, yabancı sanatçıların görsel özelliklerinden de etkilenmekte olduklarını, müzik tercihlerinin yanı sıra yabancı sanatçıların biçimsel olarak da kendilerine model oluşturduğunu sanatçıları “Çok havalı” diyerek vurgulamayı gerekli görmüşlerdir. Söz konusu bu özenmenin ve beğenin, öğrencilerin çalmak istedikleri müzik aletleri tercihlerinde de belirleyici bir husus olduğu yapılan açıklamalardan anlaşılmaktadır.

❖ “Bildiğiniz beş türkünün isimlerini aşağıdaki boşluklara yazınız” sorusuna öğrencilerin yazabildiği türkü sayıları ‘Beşten az, Beş ve üzeri, Hiç Bilmeyen’ şeklinde üç başlık altında toplanmış ve oranları Tablo 5’te gösterilmiştir:

Tablo 5

Bildiğiniz beş türkünün isimlerini aşağıdaki boşluklara yazınız

Sınıflar	Hiç bilmeyen	Beşten az bilen	Beş ve üzeri bilen	Frekans
5. SINIFLAR	24 (%63,15)	14 (%36,84)	0 (%0,0)	38
6. SINIFLAR	16 (%35,55)	23 (%51,11)	6 (%13,33)	45
7. SINIFLAR	10 (%20,83)	33 (%68,75)	5 (%10,41)	48
8. SINIFLAR	7 (%18,91)	27 (%72,97)	3 (%8,10)	37
<b>TOPLAM</b>	<b>57 (%33,92)</b>	<b>97 (%57,73)</b>	<b>16 (%9,52)</b>	168

Öğrencilerden türkü bilmediklerini ifade edenlerin oranı %33,92 gibi azımsanmayacak bir sayıyı göstermektedir. Öğrencilerin öz kültürlerinin müziğine ait öğelerden bir tane dahi sayamamaları gerçekten çok düşündürücü olmakla birlikte bu çalışmanın da en çarpıcı sonuçlarından birini ortaya koyduğunu söylemek yanlış sayılmaz. Bunun yanı sıra öğrencilerin %57,73'lük oranı ise beşten az sayıda türkü ismi yazabilmişlerdir. Öğrencilerin bildikleri türküleri ise günümüzde yayınlanan ya da yayınlanmış dizi veya sinema filmlerinde geçen ya da Âşık Veysel, Neşet Ertaş gibi sanatçıların söylediği türkülerden oluşmaktadır.

Türkü bilmediğini ifade eden ve bildikleri türkülerin sayısı beşten az olan öğrencilerin oranlarının toplamına bakıldığında %91,65'lik türkütücü bir yüzdeyle karşılaşılır. Bu da yüz öğrenciden neredeyse doksan ikisinin Türk müziğinden çok uzak olduğunu göstermektedir. Çeşitli ezgilerde, duygularda ve pek çoğunun kültürümüzün yaşanmışlıklarıyla vücut bulan türkülerin öğrenciler tarafından bu kadar az bilinmesi, kültür aktarımı ve eğitim sistemimiz çerçevesinde sorgulamamız gereken önemli bir çarpıklık olarak değerlendirilebilir.

❖ *“Türk müziği” kavramı size ne çağırıyor?” sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar incelenmiş, Türk müziği kavramına ilişkin yorumlar “Yorum Yapabilenler”, kavrama herhangi bir yorum getiremeyenler ise “Yorum Yapamayanlar” başlıkları altında Tablo 6’da belirtilmiştir:*

Tablo 6

“Türk müziği” kavramı size ne çağırıyor? Aşağıya yazınız.

Sınıflar	Yorum Yapabilenler	Yorum Yapamayanlar	Frekans
5. SINIFLAR	19 (%50)	19 (%50)	38
6. SINIFLAR	44 (%97,77)	1 (%2,33)	45
7. SINIFLAR	36 (%75)	12 (%25)	48
8. SINIFLAR	17 (%62,96)	10 (%37,04)	27
<b>TOPLAM</b>	<b>126 (%75)</b>	<b>42 (%25)</b>	168

Öğrencilerin %75'i Türk müziği hakkında bilgi sahibi olduklarını belirten yorumlar yapabilirken % 25'lik kısmı ise bu kavrama herhangi bir yorum getirememiştir.



❖ *“Türk halk müziği” kavramı size ne çağrıştırıyor?” sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar incelenmiş, Türk halk müziği kavramına ilişkin yorumlar “Yorum Yapabilenler”, kavrama herhangi bir yorum getiremeyenler ise “Yorum Yapamayanlar” başlıkları altında Tablo 7’de belirtilmiştir:*

*Tablo 7*

*“Türk Halk Müziği” size neleri çağrıştırıyor?*

<b>Sınıflar</b>	<b>Yorum Yapabilenler</b>	<b>Yorum Yapamayanlar</b>	<b>Frekans</b>
5. SINIFLAR	14 (%36,84)	24 (%63,16)	38
6. SINIFLAR	40 (%88,88)	5 (%11,11)	45
7. SINIFLAR	35 (%72,91)	13 (%27,08)	48
8. SINIFLAR	30 (%81,08)	7 (%18,92)	37
<b>TOPLAM</b>	<b>119 (%70,84)</b>	<b>49 (%29,16)</b>	168

Öğrencilerin %79,17’si halk müziğine ilişkin bilgi sahibi olduklarını gösteren ifadelerle yer verirken %20,83’lük bölümü Türk halk müziğinden herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını ifade etmişlerdir. Sınıfların bu kavrama dair yorum yapabilme oranları 6-7 ve 8. sınıflar arasında yakınlık göstermekte ancak 5. Sınıf öğrencilerinde yorum yapabilme oranında diğer sınıflarla büyük bir farkın olduğu göze çarpmaktadır. Bu durumun sebebi ise 5. sınıf öğrencilerinin yaş itibarıyla hem bilgi donanımı hem de bilişsel gelişim düzeyleri açısından soyut kavramlara henüz hazır olmamalarıdır.

❖ *“Türk sanat müziği” kavramı size ne çağrıştırıyor?” sorusuna öğrencilerin verdikleri cevaplar incelenmiş, Türk sanat müziği kavramına ilişkin yorumlar “Yorum Yapabilenler”, kavrama herhangi bir yorum getiremeyenler ise “Yorum Yapamayanlar” başlıkları altında Tablo 8’de belirtilmiştir.*

*Tablo 8*

*“Türk Sanat Müziği” size neleri çağrıştırıyor?*

<b>Sınıflar</b>	<b>Yorum Yapabilenler</b>	<b>Yorum Yapamayanlar</b>	<b>Frekans</b>
5. SINIFLAR	5 (%13,15)	33 (%86,85)	38
6. SINIFLAR	11 (%24,45)	34 (%75,55)	45
7. SINIFLAR	5 (%10,42)	43 (%89,58)	48
8. SINIFLAR	14 (%37,84)	23 (%62,16)	37
<b>TOPLAM</b>	<b>35 (%20,83)</b>	<b>133 (%79,17)</b>	168

Öğrencilerin Türk müziği ve Türk halk müziği hakkında bilgi sahibi olduklarını gösteren yorumların oranı ile Türk sanat müziği hakkında elde edilen veriler kıyaslandığında yorum yapılma oranlarında çarpıcı bir düşüşün yaşandığı dikkat çekmektedir. Türk müziği (%75) ve halk müziği (%70,84) farkındalığının öğrenciler arasında yüksek olduğu durumda sanat müziğine yorum getirebilen öğrencilerin oranı sadece %20,83'te kalmıştır. Sanat müziği hakkında belirli oranda bilgi sahibi olduklarını ifade eden öğrenciler ise Türk sanat müziğinin sadece yaşlıların dinlediği, koro hâlinde söylenebilen ya da ritmi çok ağır olan bir müzik çeşidi olduğunu ifade etmiş, bu müzik türünü dinlediklerine ya da olumlu düşünceler beslediklerine dair herhangi bir yorum getirmemişlerdir. Bunun yanı sıra öğrencilerin Türk sanat müziği ile baba, anne, dede, nine gibi aile fertleri sayesinde tanışarak haberdar oldukları yaptıkları yorumlardan anlaşılmaktadır.

❖ *“Dinlemekten hoşlandığınız müzik türleriyle nerede tanıştınız?” sorusuna öğrencilerin verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımı Tablo 9’da gösterilmiştir:*

Tablo 9

*Dinlemekten hoşlandığınız müzik türleriyle nerede tanıştınız?*

Sınıflar	Tv, Radyo, Sosyal Medya	Arkadaş Çevresi	Aile	Öğretmen	Frekans
5. SINIFLAR	20 (%40)	4(%8)	25 (%50)	1 (%2)	50
6. SINIFLAR	37 (%52,11)	11 (%15,49)	22 (%30,98)	1 (%1,40)	71
7. SINIFLAR	36 (%44,44)	13 (%16,04)	29 (%35,80)	3 (%3,70)	81
8. SINIFLAR	23 (%43,39)	12 (%22,64)	17 (%32,07)	1 (%1,88)	53
<b>TOPLAM</b>	<b>116 (%45,49)</b>	<b>40 (%15,68)</b>	<b>93 (%36,47)</b>	<b>6 (%2,35)</b>	255

Tablo 9’da görüldüğü üzere öğrenciler dinledikleri sanatçı ve müzik türleriyle en fazla **televizyon, radyo ve sosyal medya araçları (%45,49)** üzerinden tanışmış; bu seçeneği **aile fertleri (%36,47)** takip ederken **arkadaş çevresi (%15,68)** seçeneği de azımsanmayacak bir yüzde almıştır. Dikkat çeken yanıtlardan biri de öğrencilerin müzik öğretmenleri sayesinde belirli müzik türleriyle tanıştıklarını ifade etmiş olmalarıdır. Yani öğrenciler okullarda verilen eğitimle çok az bir oranda (**%2,35**) ilgilerini çekebilecek müziklerle tanışabilmekte ve estetik duygularına ve zevklerine bu bağlamda şekil verebilmektedir. Bu durum eğitim sistemimiz içerisinde yer alan müzik derslerinin işlevselliğinin ve öğretim programlarının yeterliliğini kültür aktarımı çerçevesinde gözden geçirilmesinin bir gereklilik olduğunu göstermektedir.

❖ *“Bağlama çalmayı düşünür müydünüz? Niçin?” sorusuna öğrencilerin verdikleri yanıtlar ve frekans dağılımları tablo 10’da gösterilmiştir:*

*Tablo 10*

*Bağlama çalmayı düşünür müydünüz? Niçin?*

<b>Sınıflar</b>	<b>Evet</b>	<b>Hayır</b>	<b>Frekans</b>
5. SINIFLAR	9 (%23,68)	29 (%76,32)	38
6. SINIFLAR	20 (%44,44)	25 (%55,55)	45
7. SINIFLAR	20 (%41,67)	28 (%58,33)	48
8. SINIFLAR	15 (%40,54)	22 (%59,46)	37
<b>TOPLAM</b>	<b>64 (%38,10)</b>	<b>104 (%61,90)</b>	168

Öğrencilerin Türk kültürünün en önemli sembollerinden biri olan bağlamaya bakış açılarında da dikkat çekici sonuçlar elde edilmiş olup %38,10’luk bir bölüm bağlama çalmayı istediklerini dile getirmişlerdir. % 61,90 bir kısım ise bağlama çalmayı düşünmediklerini ifade etmişlerdir. Neden çalmak istemediklerine dair verdikleri yanıtlarda ise konunun yine kültür aktarımı noktasıyla yakından ilgili olduğu görülmüştür. Genellikle öğrenciler bağlamanın ve bağlama ile yapılan müziklerin kendilerine hitap etmediğini dile getirirken dinledikleri müziklerin ve sanatçıların müzik icralarında bağlamayı tercih etmediklerini açıklamışlardır. Dolayısıyla öğrencilerin dinledikleri müzikler ve bunların icracıları da belirli kültür öğelerinin aktarımında önemli rol oynayan ve öz kültürün korunmasında ve aktarılmasında titizlikle üzerinde durulması gereken bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öğrencilerin bağlama çalmayı istememelerinin sebepleri arasında saydıkları dikkat çekici yanıtların bazıları ise bu müzik aletinin arkadaş çevreleri tarafından pek fazla takdir görmeyeceği, hatta kendileri üzerinde yaratacağı izlenimin olumsuz olabileceği yönündedir.

❖ *“Hangi müzik aletini çalmak isterdiniz? Niçin?” sorularına öğrencilerin verdiği cevaplar “Batı Çalgıları” “Yerli Çalgılar” ve “Hiçbiri” başlıkları altında toplanmış, frekans dağılımları tablo 11’de gösterilmiştir:*

*Tablo 11*

*Hangi müzik aletini çalmak isterdiniz? Niçin?*

<b>Sınıflar</b>	<b>Batı Çalgıları</b>	<b>Yerli Çalgılar</b>	<b>Hiçbirini</b>	<b>Frekans</b>
5. SINIFLAR	29 (%78,38)	5 (%13,51)	3 (%8,1)	37
6. SINIFLAR	40(%81,63)	7 (%14,28)	2 (%4,08)	49
7. SINIFLAR	37 (%71,15)	12 (%23,07)	3 (%5,76)	52
8. SINIFLAR	34 (%89,47)	4 (%10,53)	0 (%0,0)	38
<b>TOPLAM</b>	<b>140 (%79,55)</b>	<b>28 (15,91)</b>	<b>8 (%4,54)</b>	176

Öğrencilerin çalmayı arzuladıklarını belirttiği her müzik aleti not alınmış, ardından da bu aletler kökenlerine göre yerli ve yabancı müzik aletleri olarak iki gruba ayrılmıştır. Ney, bağlama, davul, kemence, ut gibi müzik aletleri yerli çalgılar bölümünde değerlendirilirken; gitar, bateri, keman, viyola, piyano ve klarnet de batı çalgıları olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin %79,55'i batı çalgıları arasında yer alan müzik aletlerinden bir ya da birkaçını çalmak istediklerini belirtirken ney, bağlama, davul, kemence veya ut çalmak istediğini belirten öğrencilerin oranı %15,91'de kalmıştır. Öğrencilerin %4,54'ü ise hiçbir müzik aleti çalmak istemediğini belirtmiştir. Öğrencilerden batı çalgılarını çalmak istediklerini belirtenlerin tercih sebepleri ise çok dikkat çekicidir. Öğrenciler batı çalgılarından gitar ve bateriyi çalmak istediklerini yoğun olarak dile getirmiş; bunun sebebi olarak da bu aletlerin daha havalı ve daha çağdaş olduklarını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda, bu çalgıların günümüz müziklerine daha fazla uygunluk göstermekte olduğunu ve bu çalgıları çalmaları hâlinde arkadaşları tarafından takdir edileceklerini vurgulamışlardır.

## **Müzik Öğretim Programında Türk Müziğine Yönelik Yer Verilen Kazanımlar**

1-8. sınıf müzik öğretim programında Türk müziğine ve kültür aktarımına yönelik becerileri öğrencilerin elde edeceği düşünülen kazanımlar ve bu kazanımlar için önerilen etkinliklerle açıklamalara yer verilerek formal öğretimin konuya dair yeterliliklerinin sorgulanmasının araştırmaya ışık tutacaktır. Söz konusu programda Türk müziğine ve kültür aktarımına yönelik şu bulgular tespit edilmiştir:

- ❖ Birinci sınıf kazanımları arasında bu kapsama girecek bir kazanıma rastlanmamıştır.
- ❖ İkinci sınıf müzik dersi kazanımları arasında “Çevresinde kullanılan çalgıları tanır.” kazanımına yer verilmiş, açıklama olarak “Öğrencilerin çevresindeki geleneksel ve uluslararası vurmali ezgili ve vurmali çalgılarla tanışmaları sağlanmalıdır.” açıklamasına yer verilmiştir (MEB, 2006: 35).
- ❖ Üçüncü sınıf müzik dersi kazanımları arasında “Bildirdiği çalgıları kullanım biçimlerine göre sınıflandırır.” (MEB, 2006: 47) cümlesi kültür aktarımına yönelik bir kazanım olarak görülmüştür. Ancak Türk müziğine ilişkin çalgılara yönelik özel bir amaç güdülmemiştir. Dördüncü sınıf müzik dersine yönelik olarak “Şarkı - türkü ve oyun müziklerinde hız değişikliklerini fark eder.” (MEB, 2006: 51) kazanımıyla şarkı ve türkülere değinilmiş, ancak bunların niteliklerine ya da ulusal-uluslararasılığına yönelik öğrencilere kazandırılması amaçlanan bir beceri söz konusu olmamıştır. “Farklı türlerdeki müzikleri dinleyerek müzik beğeni ve kültürünü geliştirir.” (MEB, 2006: 51) kazanımı da araştırmanın kapsamına girecek bir kazanımdır. Ancak öz kültüre ve bunun aktarımına yönelik bir amacın benimsenmediği görülmektedir.

- ❖ Beşinci sınıflarda “Atatürk’ün sevdiği türkü ve şarkıları tanır.” (2006: 60) kazanımıyla türkülerimizin tanıtılması amaçlanmıştır.
- ❖ Altıncı sınıflarda “Toplum hayatında önemli yer tutan marşlarımızı doğru söyler.” (MEB, 2006: 62) kazanımı da kültür aktarımı çerçevesinde yer bulabilecek bir kazanımdır. Kazanımın açıklamasında ise Türkçe dersi ile bu kazanımın ilişkilendirilmesi edilmiş ve şu açıklamaya yer verilmiştir: “Türkçe Dersi, ‘Dinleme/İzleme’ Öğrenme Alanı: Şiir, türkü, şarkı türlerinde metinler ezberler.” (2006: 62). Altıncı sınıf kazanımlarından bir diğerinde de öğrencilere Türk Halk ve Türk Sanat Müziğinin yanı sıra pop müzik ve çağdaş çok sesli Türk müziğine yönelik de örnekler verilmesi istenmektedir. “Yurdumuzdaki başlıca müzik türlerini ayırt eder.” (MEB, 2006: 65), “Geleneksel Türk halk ve Türk sanat müziği, pop müzik ve çağdaş çok sesli Türk müziği hakkında örnekler verilmeli, bu türlerin doğuşu ve genel özellikleri hakkında açıklamalar yapılmalıdır.” ve “Atatürk’ün Türk müziğine ilişkin düşüncelerini kavrar.” (2006: 65) kazanımları da Atatürk aracılığıyla Türk müziği hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesi amacını taşımaktadır.
- ❖ Yedinci sınıf kazanımları arasında yer alan “Toplum hayatında önemli yer tutan marşlarımızı doğru söyler.” (MEB, 2006: 68) kazanımı da Türk müziğini dolayısıyla kültürünü aktarma amacına hizmet edecek niteliktedir. Kazanım açıklamasında ise kazanımda bahsi edilen marşlara örnek olarak Onuncu Yıl Marşı, Dumlupınar Marşı, Vatan Marşı, Mehter Marşı örnek olarak gösterilmiştir. “Yurdumuzdaki müzik türlerinden eserler seslendirir.” (2006: 68) kazanımı da yedinci sınıflarda öz kültür aktarımına katkı sağlaması amaçlanan bir diğer kazanımdır. Kazanım, açıklamasında ayrıntılandırılmış ve Türk müziğini oluşturan türler ifade edilmiştir: “Geleneksel Türk halk ve Türk sanat müziği, pop müzik ve çağdaş çoksesli Türk müziğinden seçkin örnekler, öğrencilerin ses sınırlarına ve sınıf düzeyine uygun biçime dönüştürülerek verilmelidir.” (MEB, 2006: 68). Yedinci sınıf kazanımları arasında yer alan “Halk türkülerinin yaşanmış öykülerini canlandırır.” (MEB, 2006: 70) kazanımı Türk müziğinin özelliklerini öğrencilere kavratmaya uygun niteliklerde bir kazanımdır. Kazanım Türkçe dersi, “Konuşma” becerisi ile ilişkilendirilmiştir. Atatürk vasıtasıyla Türk müziğinin öğrencilere kavratılmasına yönelik bir diğer kazanım da “Atatürk’ün güzel sanatlar içinde Türk müziğinin geliştirilmesine verdiği önemi açıklar.” kazanımıdır (MEB, 2006: 71).
- ❖ Sekizinci sınıflarda ise yedinci sınıfta da yer verilen “Toplum hayatımızda önemli yer tutan marşlarımızı doğru söyler.” (MEB, 2006: 74) kazanımına yer verilmiş ve aynı tavsiyeler yapılmıştır. “Türk toplum ve topluluklarının müzik kültürlerinden uygun örnekleri dinlemekten hoşlanır.” (MEB, 2006: 74) kazanımı da Türk müziğini ve kültürünü öğrencilere aktarmaya yönelik

bir kazanım olarak dikkat çekmektedir. “Yurdumuzdaki müzik türlerinden eserler seslendirir.”, Halk türkülerinin yaşanmış öykülerini canlandırır.” ve “Geleneksel Türk müziklerine ilişkin türleri ayırt eder.” (2006: 74-77) kazanımları da önceki sınıflarda birebir yer verilmiş kazanımlardan olup kültür aktarımına katkı sağlaması umulan kazanımlardandır.

## **Sonuç**

Ortaokul öğrencilerinin kültür aktarımı çerçevesinde müzik kültürleri ve Türk müziği ve kültürüne bakış açılarını öğrenmeyi amaçlayan bu çalışmada elde edilen veriler ışığında şu sonuçlara ulaşılmıştır:

Kültürümüzün kuşaklara aktarımında yaşanan sorunlar müzik konusunda da kendisini göstermekte, yaşanan kültür yozlaşmasından müzik de payını almaktadır. Türk çocuklarının türkü bilmemesi, bilinen türkülerin ise sadece günümüzde çok izlenen film, dizi gibi kaynaklarda yer bulabilmiş eserlerden ibaret olması çok düşündürücüdür. Bunun yanı sıra, öğrencilerimizin türkü olduğunu düşündükleri pek çok eser de türkü değildir. Bu da öğrencilerimizin türkülerin niteliklerini tam olarak bilmediklerini göstermektedir. Daha da düşündürücü olan bir nokta ise kendi müzik kültürünün öğelerine bu kadar yabancı olan öğrencilerimiz yabancı kültürlerin müziklerini ve sanatçıları büyük bir ilgi ve hazla takip etmektedirler. Bu durum sadece müzikle sınırlı kalmadığı gibi öğrencilerin beğeni boyutu ezgiden çıkıp giyim, davranış, yaşam tarzı gibi diğer kültürel özelliklere sıçramakta, öğrencilerimiz yabancı sanatçıların biçimsel özelliklerini ve değerlerini özümsemektedirler. Böylelikle kendi kültürlerinden önce başka kültürlerin niteliklerini benimseyen öğrencilerimiz Türk kültüründen uzaklaşmakta; kendi toplumuna yabancılaşmaktadır.

Mevcut eğitim sistemi içerisinde müzik dersleri Türk müziğini ve onun zenginliklerini öğrencilere tanıtmakta ve sevdirmekte çok yetersiz kalmaktadır. Bu durum ayrı bir araştırma konusu olmakla birlikte araştırmada müzik öğretim programı kazanımlarından ve açıklamalarından kültür aktarımını destekleyecek nitelikte olan kısımlar tespit edilerek programın bu amaca hizmet edebilme yetkinliği ortaya konulmalıdır. Dolayısıyla, müzik öğretim programı bu bağlamda başka bir araştırmaya tâbi tutularak incelenmeli, elde edilen veriler ışığında gerekli adımların atılıp müzik derslerinin işlevselliğinin kültür aktarımı boyutuyla artırılması gerekir.

Öğrencilerimizi, başta millî çalgımız bağlama olmak üzere, Türk müziğinin bütün nitelikleri ve zenginlikleri ile tanıştırmamızın bir yolu aranmalıdır. Kültür aktarımının başarılı olması ve Türk kültürünün yeni ve genç hücrelere sirayet ettirilerek yaşamını daha sağlam yapıda sürdürebilmesi için Türk müziğinin de bir araç olduğu unutulmamalıdır. Bu konuda okullar başat rol üstlenmeli; ancak, atılacak adımlar sadece okullarla sınırlı kalmamalı, kitle iletişim araçlarıyla da desteklenmelidir.

Araştırmada görüş belirten öğrencilere formun uygulanmasından sonra Türk halk müziğine ve Türk sanat müziğine ait eserler canlı olarak dinletilmiş; Türk müziğiyle ilgili düşüncelerinin değişip değişmediği sorulmuştur. Pek çok öğrenci Türk müziği lehinde düşüncelerinin değiştiğini ifade etmiştir. Bu da, yukarıda belirtilen ve atılması tavsiye edilen adımların yerinde olduğunu doğrular nitelikte bir veridir. Sorunun belirli ve büyük bir bölümünü kültürümüzün batı kültürü ve diğer kültürlerden daha sığ olması değil, kendi kültürümüze gereken önemi vermememiz ve çocuklarımızı Türk kültürünün unsurlarıyla yeterince buluşturmamamız oluşturmaktadır.

Eğitim sistemimizde ve politikalarımızda öz kültürün aktarımına yönelik mantıklı hedefler belirleyip bunların hayata geçirilmesinin titizlikle takip edilmesi şarttır.

## Kaynakça

- Bogdan, R., & Biklen, S. K. (1998). *Qualitative Research for Education: An Introduction to Theory and Methods*. Boston: Allyn & Bacon.
- Güfta, H., & Özçakmak, H. (2013). İlköğretim 6-8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Yazma Etkinliklerinin Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 127.
- İçli, G. (2001). Küreselleşme ve Kültür. *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 165.
- İnanç, B. Y. (2004). *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Adana: Nobel Kitabevi.
- Kösoğlu, N. (1992). *Millî Kültür ve Kimlik*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- MEB. (2006). *Müzik Öğretim Programı (1-8. sınıflar)*. Ankara.
- Miles, & Huberman, M. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*. London: Sage Publication.
- Özbay, M. (2007). *Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II*. Ankara: Öncü Kitap.
- TDK Türkçe Sözlük*. (2005). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkdoğan, O. (1988). *Değişme- Kültür ve Sosyal Çözüm*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.